

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Eduskunnalta pyydetään perustuslain 50 §:n 3 momentin perusteella vaiteliaisuutta asian käsittelyssä huomiovärillä merkityin osin.

Asia

EU:n elpymissuunnitelma; MFF+ ja elpymisväline

Kokous

U/E/UTP-tunnus

JULKINEN VERSIO**Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu**

Komissio antoi 27.5.-2.6.2020 ehdotukset EU:n elpymissuunnitelmaksi, jonka tavoitteena on tukea koronaviruksen jälkeistä talouksien uudelleen käynnistämistä ja Euroopan elpymistä. Komission laajaan elpymissuunnitelmaan sisältyy kaksi tiedonantoa ja 21 lainsäädäntöehdotusta. Näistä keskeisimpiä ovat uudistettu rahoituskehysasetusehdotus vuosille 2021-2027 ja muutettu ehdotus neuvoston omien varojen päätökseksi sekä asetusehdotus uuden elpymisvälineen ”Next Generation EU” perustamiseksi.

Tulevaa rahoituskehystä (MFF) ja elpymisvälinettä koskevat ehdotukset muodostavat kokonaisuuden, jota käsitellään EU-tasolla yhtenä pakettina. Ehdotusten valmistelevalle käsittely tapahtuu Coreper-kokouksissa ja päätöksenteko Eurooppa-neuvostossa.

Rahoituskehysneuvotteluja johtavan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan aikomuksena on käydä konsultaatiota elpymiskokonaisuudesta jäsenmaiden kanssa. MFF ja elpymisväline ovat esillä kesäkuun Eurooppa-neuvostossa.

Suomen kanta

Suomi suhtautuu avoimesti jatkotyöhön komission ehdotusten osalta tarvittavassa aikataulussa. Kyseessä on taloudelliselta ja poliittiselta merkitykseltään mittava kokonaisuus. Valtioneuvosto korostaa, että asian valmistelun yhteydessä on syytä käydä riittävästi julkista keskustelua niin kotimassa, Euroopassa kuin eduskunnassa. Päätösten legitimitetin kannalta laaja kansalaishyväksyntä on tarpeellista.

Muutettua rahoituskehys ehdotusta vuosille 2021-2027 (MFF+) ja ehdotusta uudeksi elpymisvälineeksi tulee tarkastella yhdessä tarkoituksenmukaisimman elpymiskokonaisuuden muodostamiseksi. Elpymistoimien kokonaisuudessa on huomioitava jo nyt ehdotetut ja päätetyt mekanismit, kuten SURE-väline ja EVM:n pandemiaväline. Jos rahoitus elpymistoimien kokonaisuudesta ei euromaille riitä

eikä se saa rahoitusta markkinoilta, se voi hakea lainaa EVM:stä noudattaen EVM-sopimuksen menettelyjä.

Nyt käsittelyssä oleva elpymiskokonaisuus on kertaluontoinen, poikkeuksellinen ja väliaikainen vastaus nykyiseen koronaviruksen aiheuttamaan kriisiin eikä se saa muuntua tosiasiaassa pysyväksi järjestelyksi. Väliaikaisuutta tulee korostaa niin mekanismin kestoa lyhentämällä kuin tarkastelemalla takaisinmaksuun ehdotetun ajan pituutta.

Suomi katsoo, että koronaviruksen aiheuttama taloudellinen epävakaus on täysin ennakoimaton kriisi. Kriisin poikkeuksellinen luonne edellyttää yhteisiä toimia, jotka tulee toteuttaa EU:n perussopimuksia kunnioittaen. Toimien tulee tähdätä tilanteen kokonaisvaltaiseen hallintaan ja jäsenvaltioiden talouksien elpymiseen ja uudistamiseen. Tässä tilanteessa on tärkeää korostaa EU:n poliittista valmiutta tarkoituksenmukaisiin ja koordinoituihin tilapäisiin toimiin. Suomen taloudellisia vastuita tulee tarkastella osana koronakriisin jälkitoimien kokonaisuutta. Vastuita arvioitaessa tulee ottaa huomioon paitsi niiden kokonaismäärä, myös niiden toteutumisen todennäköisyys ja Suomen jo antamat sitoumukset.

Taloudellisten kokonaisvastuiden on oltava suhteessa Suomen valtion taloudelliseen kantokykyyn. Suomi ei voi hyväksyä toimia, jotka vaarantaisivat Suomen budjettisuvereniteetin tai rahoitusaseman kestävyys.

Suomelle aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee huomioida laajemmin kokonaistaloudelliset vaikutukset. Suomelle kohdistuvien vastuiden arvioinnissa on huomioitava Suomen hyödyt EU-jäsenyydestä. Mahdollisten elpymistoimien myönteiset vaikutukset EU:n taloudelle kohdistuisivat, myös Suomeen erityisesti vahvistamalla Suomen vientiä ja työllisyyttä.

Poikkeustilanteessakaan ei tulisi kumota maiden omaa vastuuta talouspolitiikkansa hoidosta eikä lisätä yhteisvastuullista velkaa.

Suomi pitää tärkeänä sukupuolten tasa-arvon edistämistä covid-19 -kriisin aikana ja kriisistä toipumisessa.

Elpymisrahoituksella ei voida ajatella ratkaistavan kaikkia EU-maiden ja euroalueen talousongelmia ja sen tulisi keskittyä koronakriisin aiheuttamaan poikkeukselliseen ja väliaikaiseen tilanteeseen. Sen rinnalla tulee jatkaa keskustelua erilaisista ratkaisuista velkakestävyysvarmistamiseksi Euroopassa.

KOMISSION MUUTETTU RAHOITUSKEHYSEHDOTUS 2021-2027 (MFF+)

[<POISTETTU>]

ELPYMISVÄLINE

Komission ehdotus elpymisvälineeksi ei sellaisenaan ole Suomen hyväksyttävissä.

Esitykseen tulee tehdä seuraavia keskeisiä muutoksia:

- Ennakkokannassaan Suomi on katsonut, että lähtökohtana on elpymisvälineen tuen lainamuotoisuus, mutta on ollut valmis tarkastelemaan myös muita mahdollisia toteutustapoja. Neuvottelujen kuluessa tulee etsiä ratkaisuja, joissa avustusmuotoisen tuen suhteellinen osuus elpymisvälineestä pienenee.

- *Elpymisvälineen koon tulee olla pienempi ja suhteessa jäsenmaille myöhemmin syntyvään maksutaakaan ja maksutaakan ajalliseen keston.*
- *Elpymisvälineen takaisinmaksuajan tulee olla esitettyä 30 vuotta lyhyempi ja rahoitusjärjestelyn tulee noudattaa perussopimusten tasapainoisen budjetin periaatetta. Jäsenvaltioille tuleva pitkäaikainen budjettisuvereniteetin rajoite tulee pyrkiä rajaamaan mahdollisimman vähäiseksi.*
- *Elpymisvälineen voimassaoloaika tulee rajata lyhyemmäksi kuin komission esittämä neljä vuotta.*

Valtioneuvosto katsoo, että elpymisvälineeseen tehtävät muutokset ovat edellytys tavanomaisen säätämisyjärjestyksen soveltamiseksi asiasta päätettäessä.

[<POISTETTU>]

Suomi pitää hyvänä, että elpymisväline kytketään vihreän kehityksen ohjelmaan.

[<POISTETTU>]

Elpymisvälineen rahoituksen osalta Suomi katsoo, että EU:n omien varojen enimmäismäärän ja rahoituskehityksen maksujen enimmäismäärän välisen liikkumavaran hyödyntäminen vakuutena voisi olla mahdollista. [<POISTETTU>]

Suomelle on tärkeää, että mahdollisesta elpymisvälineestä syntyviä taloudellisia vastuita ja riskejä rajataan tehokkaasti. [<POISTETTU>]

[<POISTETTU>]

Elpymisvälineen varoja tulee käyttää läpinäkyvästi ja hyvän hallinnon periaattein toimiin, jotka edesauttavat tehokkaimmin koronaepidemiasta elpymistä jäsenmaissa. Varojen tulisi olla kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä. Varoja ei tule käyttää kriisipankkien pelastamiseen.

Taloudellista elpymistä ja tulevaisuuden kilpailukykyyn vahvistamista tukevat etenkin panostukset vihreään kasvuun, digitalisaatioon ja TKI-toimintaan. Keskiössä tulee olla sisämarkkinoiden vahvistaminen.

[<POISTETTU>]

Jatkokäsittelyssä on varmistettava, että ehdotus on EU:n perussopimusten mukainen. Erityistä huomioita kiinnitetään varainhoitoa koskeviin määräyksiin, kuten SEUT 310 ja 311 artikloihin. Suomi toteaa, että elpymisrahastolla sinänsä toteutetaan SEU 3 artiklan mukaista unionin perustehtävää.

[<POISTETTU>]

Pääasiallinen sisältö

Elpymiskokonaisuus

[<POISTETTU>]

Tuleva rahoituskehys rahoitettaisiin EU-jäsenmaksuin, kuten nykyisinkin ja varat elpymisvälineeseen kerättäisiin komission lainanotolla, joka mahdollistettaisiin korottamalla tulevan rahoituskehysten menokaton ja omien varojen katon välistä liikkumavaraa. Elpymisvälineen varat katettaisiin vuosien 2028-2058 korotetuilla EU:n budjetin jäsenmaksuilla ja mahdollisilla tulevilla uusilla EU:n omilla varoilla (mm. hiilitulli, digivero).

Komission elpymiskokonaisuuteen sisältyy myös esitys kasvattaa kuluva MFF-kauden (2014-2020) rahoitusta 11,5 mrd. eurolla vuonna 2020, EU:n elpymistuen nopean käyttöönoton mahdollistamiseksi. Kuluvan kauden lisärahoitus esitetään kohdennettavaksi pääosin rakennerahastotoimiin (ReactEU) ja uuteen vakavaraisuusvälineeseen, mutta myös Euroopan kestävän kehityksen rahastoon.

1. MFF+

2. [~~POISTETTU~~]

Oikeusvaltiomekanismi

Komissio toteaa, että elpymispaketin yhteydessä keskeisenä tekijänä tulee olemaan myös komission ehdotus asetukseksi EU:n talousarvion suojaamisesta oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyviltä yleisiltä puutteilta.

Omat varat (kehysten tulopuoli)

EU:n omien varojen sitoumusten ja maksujen enimmäismäärät vahvistetaan neuvoston omien varojen päätöksessä. Nämä enimmäismäärät määrittävät ehdottoman ylärajan sille määrälle varoja, joita unioni voi pyytää jäsenvaltioilta menojensa rahoittamiseen tietyssä vuonna.

[~~POISTETTU~~]

Omia varoja koskevassa tiedonannon osiossa komissio esittää, että perinteisten omien varojen (tullit), kansallisten BKTL-rahoitusosuuksien ja yksinkertaistetun arvonlisäveroon perustuvan oman varan lisäksi otettaisiin käyttöön kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuva uusi oma vara (ns. muovimaksu). Näin ollen komissio ei tässä vaiheessa esitä jo aiemmin ehdottamaa päästökauppajärjestelmään perustuvaa omaa varaa (ETS), vaan komissio tuo esiin mahdollisuuden luoda myöhemmin muita uusia omia varoja, kuten esim. päästökauppajärjestelmään perustuvan oman varan (ETS).

Maksukorjausten osalta komissio esittää omia varoja koskevassa tiedonannon osiossa toukokuussa 2018 antamansa ehdotuksen mukaisesti maksukorjausten asteittaista poistamista, sillä muutoksella, että alennukset poistettaisiin aikaisemmin ehdotettua pidemmällä aikavälillä.

3. [~~POISTETTU~~]

4. ELPYMISVÄLINE

Komissio ehdottaa poikkeuksellista, uutta ja kertaluonteista 750 mrd. euron EU:n rahoitusjärjestelyä koronavirukseen vastaamiseksi (Next Generation EU). Tätä kokonaisuutta kutsutaan jäljempänä elpymisvälineeksi. Elpymisvälineestä myönnettäisiin avustuksia ja takauksia yhteensä 500 mrd. euron arvosta ja lainamuotoista tukea yhteensä

250 mrd. euron arvosta. Elpymisväline olisi luonteeltaan väliaikainen. Se olisi jäsenmaiden hyödynnettävissä ja käytettävissä vuoden 2024 loppuun saakka.

Komission ehdotus elpymisvälineeksi on kolmivaiheinen ja koostuu pääosin kolmesta säädösehdotuksesta. Ensimmäiseksi, komissio ehdottaa omien varojen päätöksessä (SEUT 311) kertaluonteista ja poikkeuksellista erilliskorotusta omien varojen liikkumavaraan, 0,6 prosenttiyksikköä EU:n BKTL:sta. Erilliskorotus olisi voimassa aina vuoteen 2058 saakka. Omien varojen erilliskorotuksen nojalla komissio saisi valtuuden laskea liikkeelle joukkovelkakirjoja unionin nimissä elpymisvälineen rahoittamiseksi. Toiseksi, komissio ehdottaa uuden EU:n elpymisvälineen perustamista neuvoston asetuksella (SEUT 122). Siinä säädettäisiin varojen kohdentamisesta eri EU-ohjelmiin. Kolmanneksi, komissio ehdottaa uuden, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (SEUT 175), joka olisi kooltaan 560 mrd. euroa.

Elpymisvälineen varoja kanavoitaisiin kolmen politiikkapilarin avulla:

Ensimmäinen pilari olisi tukea EU-jäsenmaille kriisistä toipumiseen:

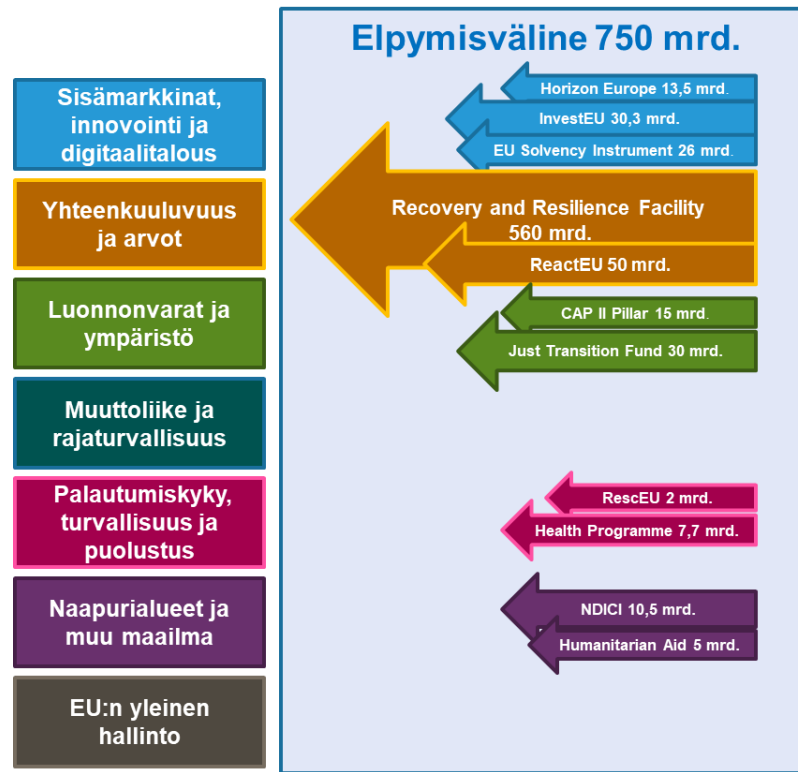
- Elpymis- ja palautumistukiväline
- Koheesiota tukeva elpymisapu ja Euroopan alueet (REACT-EU)
- Maaseudun kehittämisohjelmien vahvistaminen
- Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin vahvistaminen
- Tuki investointeihin ja uudistuksiin
- Tuki oikeudenmukaiseen siirtymään

Toinen pilari tukisi talouden ja yksityisten investointien käynnistämistä:

- Vakavaraisuustukiväline
- Strategisten investointien väline
- Vahvistettu InvestEU-ohjelma
- Tuki keskeisille aloille ja teknologioille
- Investoinnit keskeisiin arvoketjuihin
- Elinkelpoisten yritysten vakavaraisuustuki

Kolmas pilari perustuisi kriisistä saatuihin kokemuksiin ja niihin perustuviin toimiin:

- Uusi terveysohjelma
- RescEU:n kasvattaminen
- Tutkimuksen ja innovoinnin ohjelman ja ulkosuhdetoimien vahvistaminen
- Keskeisten ohjelmien (mm. CEF, Erasmus) tukeminen tulevien kriisien varalta
- Tuki globaaleille kumppaneille

Komissio ehdottaa uuden elpymisvälineen perustamista Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) artikla 122 nojalla. Elpymisvälineessä säädettäisiin pääasiassa 750 mrd. euron varojen jakautumisesta. Elpymisvälineen kautta myönnettävä elpymistuki kanavoitaisiin edellä kuvatun kolmen pilarin, eli painopistealueen kautta.

Elpymisvälineen varojen tarkemmasta käytöstä säädettäisiin kutakin EU-ohjelmaa ja -välinettä koskevassa sektoriasetuksessa. Keskeisin näistä on elpymis- ja palautumistukiväline.

Elpymis- ja palautumistukiväline

Komissio ehdottaa uuden elpymis- ja palautumistukivälineen (Recovery and Resilience Facility) perustamista rahoituskehikseen (otsakkeeseen 2. Yhteenkuuluvuus ja arvot). Väline olisi siten sisällöllisesti osa koheesiopolitiikkaa. Väline vastaa toiminnaltaan ja tavoitteiltaan pitkälti aiemmin ehdotettua uudistusten tukiohjelmaa, joka ei enää sisälly komission muutettuun MFF-ehdotukseen. Elpymis- ja palautumistukiväline olisi kaikkien jäsenmaiden käytettävissä ja sen koko olisi 560 mrd. euroa, josta 310 mrd. myönnettäisiin avustuksina ja loput 250 mrd. euroa lainoina, jäsenmaiden investointeja ja rakenneuudistuksia varten. Väline kytkettäisiin jäsenmaiden kansallisten elpymissuunnitelmien kautta eurooppalaiseen ohjausjaksoon sekä ilmasto- että energiatavoitteisiin. Jäsenmaat toimittaisivat kansallisen elpymis- ja toipumissuunnitelman osana kansallista uudistusohjelmaa, ja suunnitelmassa tunnistettaisiin sellaiset uudistukset ja investoinnit, jotka tukisivat eurooppalaisessa ohjausjaksossa tunnistettuja politiikkatoimenpidetarpeita.

Komission ehdotuksen mukaan elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavan tuen määrä perustuisi elpymis- ja palautumissuunnitelmasta aiheutuviin kustannuksiin. Jäsenmaiden maksimisaanto perustuisi seuraaviin muuttujiin: väestömäärä, käänteinen BKT asukasta kohden ja keskimääräinen työttömyysaste viitevuosilta 2015-2019 verrattuna EU:n keskiarvoon. Edellä mainittujen kriteerien mukaan Suomen alustava

maksimisaanto-osuus olisi 0,71 % välineen tuesta, kun taas maksuosuus olisi arviolta noin 1,7 % komission ehdotuksen mukaan.

Elpymisvälineen rahoitus

EU:n omien varojen katon ja menokaton välistä liikkumavaraa tarvitaan sen turvaamiseksi, että unioni pystyy kaikissa tilanteissa kattamaan toiminnastaan syntyvät vastuut. Omien varojen liikkumavaran puitteissa katetaan jo nykyisellään luottoriskejä, jotka ovat peräisin unionin luotonanto- ja takaustoimenpiteistä. Näitä toimenpiteitä ovat mm. makrotaloudellinen rahoitusapu, maksutasetukilainat ja Euroopan rahoituksen vakautusmekanismi (ERVVM) sekä Euroopan strategisten investointien rahasto (ESIR). Lisäksi omien varojen liikkumavaraa tullaan hyödyntämään SURE-välineen lainojen vakuutena.

Komission ehdotuksen mukaan elpymisvälineen rahoitus järjestettäisiin unionin uudella velanotolla. Komissio, unionin toimivaltaisena viranomaisena, laskisi liikkeelle joukkovelkakirjoja pääomamarkkinoille. Omien varojen enimmäismäärän korottaminen 2 %:iin nyt tehtävällä 0,6 %-yksikön erilliskorotuksella mahdollistaisi velanoton ja unionin korkean luottoluokituksen säilymisen. Joukkovelkakirjoja laskettaisiin liikkeelle useassa eri maturiteetissa ja joukkovelkakirjojen lunastukset ja takaisinmaksut alkaisivat vasta vuodesta 2028 jatkuen aina vuoteen 2058 asti. Komission alustavassa velanhallintastrategiassa pyritään kohtuullisen pitkiin maturiteetteihin ja rahoitusriskien hallintaan jakamalla erääntyvää velkaa tasaisesti tuleville vuosille 2028-2058.

Komission ehdotuksen mukaisesti velkaa voisi erääntyä vuodessa enintään 7,5 % elpymisvälineen nimellisarvosta eli enintään yhteensä noin 56 mrd. euroa vuodessa. Komission liikkeelle laskemien joukkovelkakirjojen rajoista korkoriskin osalta ei ole tässä vaiheessa tarkempaa tietoa.

Unionin velka maksettaisiin pois korotetuilla, tulevilla jäsenmaksuilla ja mahdollisilla uusilla omilla varoilla vuosina 2028-2058. Osana komission ottaman lainan takaisinmaksua komissio tuo esiin mahdollisuuden luoda uusia omia varoja. Näitä myöhemmin toteutettavia voisivat olla komission mukaan esimerkiksi päästökauppajärjestelmään perustuvat uudet omat varat (ETS), hiilidioksidipäästöjen tullimekanismi ja suuryritysten toimintaan perustuvat omat varat. Lisäksi voitaisiin ottaa käyttöön uusi digitaalivero.

Ehdollisuudet

Komissio vastaisi elpymisvälineen täytäntöönpanosta unionin varainhoitoasetuksen mukaisesti ja jäsenvaltiot valvoisivat täytäntöönpanoa SEUT 291 artiklan mukaisessa komitologiamenettelyssä.

Elpymisvälineen ehdollisuus toteutuisi pääosin eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Kansallista rakenne- ja talouspolitiikkaa pyrittäisiin siten ohjaamaan ja koordinoimaan luomalla jäsenmaille taloudellisia kannustimia avustuksien, takausten ja edullisten lainojen muodossa. Eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa neuvosto tunnistaa maakohtaisissa suosituksissa ne jäsenmaiden toimenpidekokonaisuudet ja politiikkakokonaisuudet, joita tarvitaan yleisten talouspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Elpymis- ja palautumistukivälineessä jäsenmaat ehdottaisivat tämän perusteella kansallisessa uudistusohjelman liitteessä uudistuksia ja investointeja, jotka tukevat ohjausjaksossa tunnistettuja politiikkatavoitteita. Kansallisen elpymissuunnitelman laatiminen on tuen saamisen edellytys. Asetuksessa säädetään

yksityiskohtaisesti suunnitelmien sisältövaatimuksista ja kriteereistä, joiden pohjalta komission on niitä arvioitava.

Neuvostolla olisi mahdollisuus komission ehdotuksesta keskeyttää avustusten ja lainamuotoisen tuen jatkaminen, jos jäsenmaa rikkoisi maakohtaisten suositusten toimeenpanoa. Elpymis- ja palautumistukivälineen osalta tukea saava jäsenmaa raportoi komissiolle säännöllisesti välitavoitteiden saavuttamisesta, joiden täytyminen olisi kynnysehto maksujen toimeenpanolle.

Eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa toimeenpantava ehdollisuus ei vastaisi siten rahoitustukiohjelmien (ERVV, EVM) laajaa talouspoliittista ehdollisuutta, vaan olisi luonteeltaan tavanomaisempaa eurooppalaisen ohjausjakson tunnistamia politiikkasuosituksia ja niiden toimeenpanoa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Rahoituskehysasetus hyväksyttäisiin SEUT 312 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.

Elpymisväline perustettaisiin pääosin kolmella säädöksellä.

Rahoitus mahdollistettaisiin neuvoston omien varojen päätöksellä SEUT 311 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Päätöksen tekeminen edellyttää neuvoston yksimielisyyttä ja sen voimaantulo jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja. Euroopan parlamenttia kuullaan.

Rahaston varojen kohdentaminen unionin eri ohjelmiin perustuisi neuvoston asetukseen SEUT 122 artiklan mukaisesti. Päätös tehtäisiin neuvostossa määräenemmistöllä. Euroopan parlamentille annettaisiin tieto tehdystä päätöksestä.

Varojen käytöstä määrättäisiin tarkemmin sektorikohtaisilla asetuksilla perustettavissa unionin ohjelmissa ja välineissä. Keskeisin näistä, uusi elpymis- ja palautumistukiväline, perustettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella SEUT 175 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Asetus hyväksyttäisiin tavallisessa lainsäätämisyksityksessä neuvoston määräenemmistöllä.

Muut sektorikohtaiset ohjelmat ja välineet (10 kpl) hyväksyttäisiin niin ikään kunkin asetuksen substanssin perusteella valittavien oikeusperustojen nojalla. Pääsääntönä on tavallinen lainsäätämisyksityksitys ja määräenemmistö neuvostossa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.6.2020.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 5.6.2020.

-

Taloudelliset vaikutukset

Tulevan rahoituskehyskauden osalta Suomen ensisijainen liikkumavaravastuu ja vastuu rahoituskehysmenojen rahoittamisesta rajautuu tulevaan BKTL-osuuteemme, arviolta noin 1,7 % tulevalla rahoituskehyskaudella. Komission ehdotuksessa unionin varainhoidon näkökulmasta vastuut jäsenmaille määräytyisivät samalla tavoin kuin nykyisin eli erityisesti omien varojen päätöksen sekä nk. omien varojen käyttöönottoasetuksen (609/2014) nojalla. Teoriassa jos yksi tai useampi muu jäsenmaa jättäisi hoitamatta omien varojen maksuihin liittyvät velvoitteensa, Suomen vastuu voisi tilapäisesti nousta Suomen BKTL-osuutta suuremmaksikin. Laiminlyöntejä EU-maksuissa ei ole tapahtunut tähän mennessä.

Elpymisvälineestä syntyvät uudet taloudelliset vastuut Suomelle

Suuren valiokunnan ja perustuslakivaliokunnan mukaan (SuVL 2/2020 vp, PeVL 11/2020 vp.) Suomen taloudellisten vastuiden enimmäismäärä tulee olla tarkkarajaisesti rajattu ja vastuissa tulee huomioida lisäksi myös korot ja muut kulut. Vastuiden realisoitumisen todennäköisyyksiä tulee myös kyetä arvioimaan. Vastuut EU:sta tulee suhteuttaa valtion kokonaisvastuusiin ja taloudelliseen kantokykyyn. Valiokuntien lausuntojen perusteella yksi olennainen vaatimus perustuslain näkökulmasta on, että valtio selviää kaikissa olosuhteissa perustuslaillisista velvoitteistaan.

Elpymisvälineen osalta olennainen muutos Suomen vastuiden näkökulmasta olisi, että unionin ulkoinen velkamäärä kasvaisi 750 mrd. eurolla. Komissio ehdotuksen mukaan tämä edellyttäisi omien varojen enimmäismäärän erilliskorotusta 0,6 %-yksiköllä EU:n bruttokansantulosta vuoteen 2058 asti. Jos lähtökohdaksi otetaan se, että Suomen BKTL-osuus pysyisi samana (1,7 %) tulevina vuosikymmeninä, olisi Suomen ensisijainen laskennallinen vastuu ja osuus elpymisvälineestä (750 mrd.) noin 13 mrd. euroa lisättynä koroilla ja kuluilla.

Elpymisvälineestä jaettaisiin enimmillään 500 mrd. euroa jäsenmaille avustusmuotoisena tukena, johon ei liittyisi vastaanottavan jäsenvaltion takaisinmaksuvelvoitetta. Sen sijaan jäsenmaat maksaisivat korotetuilla jäsenmaksuillaan EU-budjettiin kattaakseen unionin avustuksista syntyneen velkapääoman ja korot vuosien 2028-2058 aikana. Lisäksi tulee maksettavaksi jo tulevalla rahoituskehyskaudella korot ja kulut. Suomen laskennallinen osuus tästä maksusta olisi 8,5 mrd. euroa (1,7 %:n osuus 500 mrd. eurosta) lisättynä koroilla ja kuluilla. Mikäli maksut jakautuisivat tasaisesti koko maksukaudelle, Suomen vuosittainen lisämaksu olisi keskimäärin noin 300 milj. euroa vuodessa. Suomen osuutta koroista ja kuluista on mahdotonta arvioida tässä vaiheessa, koska elpymisvälineen rahoituksen korkoriskihallinnan strategiasta ei ole tarkempia tietoja.

Suomen valtion budjettitalouden riskejä rajaa ja määrittää erityisesti se, kuinka paljon unionin joukkovelkakirjoja erääntyisi tietyllä ajanjaksolla, esimerkiksi vuoden sisällä. Toisaalta riskeihin vaikuttaa myös se todennäköisyys, että Suomi joutuisi tilapäisesti vastaamaan muiden jäsenmaiden velvoitteista.

Mikäli kuitenkin yksi tai useampi muu jäsenmaa laiminlöisi velvollisuutensa, katettaisiin puuttuvat varat väliaikaisesti EU:n budjetista. Jos budjetin varat eivät riittäisi, pyytäisi komissio muita jäsenmaita suorittamaan lisämaksusuoksia, jotta velka voidaan maksaa ja talousarvio tasapainottaa. Lisäksi mahdollisen laiminlyönnin tapahtuessa komission on

välittömästi ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin maksujen perimiseksi ja huolehdittava siitä, että muiden lisämaksuosuuden suorittaneiden jäsenmaiden maksuosuudet palautuvat oikealle tasolle. EU:lla on käytössään eri tasoilla turvamekanismit, joilla varmistetaan, että se maksaa lainansa aina oikea-aikaisesti ja täysimääräisesti. Myös EU:n budjettiin tilitettävien kansallisten maksuosuuksien oikea-aikaisuuden ja -määräisyyden varmistamiseksi on olemassa sanktiomekanismi viivästyskorkeineen.

Suomen valtion velkakestävyys riippuu pääosin nettovelan määrästä, tulevista perusjäämistä, talouskasvusta sekä valtion velan korosta. On mahdotonta sanoa etukäteisesti, missä Suomen velkakestävyys raja kulkee täsmällisesti, mutta suuruusluokka-arviona voidaan todeta, että jos kotimaisia tai EU-tasoisia vastuita realisoituisi kymmeniä miljardeja euroja lyhyen aikavälin sisällä, esimerkiksi vuoden sisällä, joutuisi valtio varsin haastavaan tilanteeseen rahoitushuoltonsa näkökulmasta. Suurella todennäköisyydellä elpymisvälineen perustaminen ei kuitenkaan johtaisi tällaiseen tilanteeseen ja alustavan arvion mukaan elpymisväline ei vaarantaisi valtion kykyä selviytyä perustuslaillisista velvoitteistaan tulevaisuudessa.

Valtioneuvosto on toimittanut toukokuussa eduskunnalle kattavan selvityksen Suomen valtion riskeistä ja vastuista liittyen EU-politiikkaan ja koronaviruksen hoitoon (VM2020-00230). Elpymisvälineen tarkempia kokonaissaantoja ja -vastuita Suomelle arvioidaan neuvotteluiden edetessä tarkemmin.

Alustavia arvioita [*<POISTETTU>*] Suomen EU:n jäsenmaksuihin [*<POISTETTU>*]

[*<POISTETTU>*]

Suomen jäsenmaksujen osalta on huomattava, että elpymisvälineen avustusmuotoisen tuen takaisinmaksu korotettuina jäsenmaksuina ajoittuisi vuosille 2028-2058. Tämän johdosta Suomen maksut koko tulevalle rahoituskehyskaudella (2021-2027) olisivat elpymisvälineen osalta vain korot ja kulut, noin 300 milj. euroa. Vastaavasti vuosina 2028-2058 Suomen maksuosuus olisi nykyarvion mukaan noin 8,5 mrd. euroa. Tämän lisäksi korko- ja muut kulut tulisivat määräytymään markkinatilanteen mukaan.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Euroopan h-hetki: korjaamalla ja kehittämällä parempaa seuraavalle sukupolvelle (COM(2020) 456).

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; EU:n talousarvio Euroopan elpymissuunnitelman moottorina (COM(2020) 442).

Muutettu ehdotus; neuvoston asetus vuosia 2021-2027 koskevan monivuotisen rahoituskehysten vahvistamisesta (COM(2020) 443).

Ehdotus; neuvoston asetus vuosia 2014–2020 koskevan monivuotisen rahoituskehityksen vahvistamisesta annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 1311/2013 muuttamisesta (COM(2020) 446 final).

Muutettu ehdotus; neuvoston päätös Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (COM(2020) 445).

Ehdotus; neuvoston asetus Euroopan unionin elpymisvälineen perustamisesta covid-19-pandemian jälkeisen elpymisen tukemiseksi (COM(2020) 441).

Ehdotus; Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (COM(2020) 408).

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Satu Keskinen, yksikön päällikkö, etunimi.sukunimi@vnk.fi
Johannes Leppo, lainsäädäntöneuvos, etunimi.sukunimi@vnk.fi
Jussi Lindgren, neuvotteleva virkamies, etunimi.sukunimi@vnk.fi
Joanna Tikkanen, EU-erityisasiantuntija, etunimi.sukunimi@vnk.fi
Johanna Kaunisvaara, EU-erityisasiantuntija, etunimi.sukunimi@vnk.fi

EUTORI-tunnus

EU/2018/0986, EU/2018/0993, EU/2020/0962, EU/2020/0974, EU/2020/0971

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
